

KREATÍV ÍRÁS – SZKEPSZIS ÉS LELKESEDÉS KÖZÖTT

■ A „kreatív írás” kifejezés kecsegtető, pozitív asszociációkat, a kibontakozás, az alkotás szabadságának ígérését hordozza. A *Helikon* amerikai kreatív írást bemutató száma viszont mintha arra összpontosítana, hogy ne pusztán egy divatos jelenséget feltételezzünk, hisz távolról sem konfliktusmentesen kialakult képződményről van szó. A lapszámot szerkesztő Sári B. László felvezetője és az első két tanulmány azokra a vitákra és problematikus pontokra éleződik ki, amelyek fenn tartják az amerikai kreatív írással szembeni szkepszist, hogy aztán a magyarországi helyzetet felvillantó többszereplős interjú és végül egy esettanulmány-szerű írás reményteljesebb, pozitív hangon zárja a gondolatívét.

Sári B. László irodalomtörténész és kritikus A *kreatív írás-oktatás és a kortárs amerikai próza* című tájékoztató jellegű tanulmánya az amerikai kreatívírás-program kialakulását, terjedését, a hozzá kapcsolódó vitákat vázolja fel, főként D. G. Myers *The Elephants Teach: Creative Writing Since 1880* és Mark McGurl *The Program Era: Postwar Fiction and the Rise of Creative Writing* című munkáira alapozva. Kiindulópontként végigvezeti, miért tehető felelőssé a kreatív írás az amerikai könyvpiac változásáért és diszfunkcionális működéséért, majd körüljárja, hogy miként fogható fel a kreatívírás-oktatás: mint az irodalom szabadbölcész megközelítése, mint válasz az irodalomtudomány széttagolódására, illetve a hagyományos irodalomoktatás bevett szokásaira és mint nem professzionális gyakorlat, melynek célja kezdetben az írástudó honpolgárok képzése volt. Ugyanakkor éles kritika is éri: „önkéntes”, „tekintélyelvű”, „szolipszisztikus”, tömeges válaszból pedig további negatív következmények származnak. A kreatív írás jelensége azonban megkerülhetetlen, Sári a tanulmány második felében – főként a háború utáni amerikai prózáról szölvé – ennek irodalomtörténeti jelentőségét vizsgálja.

A következő két tanulmány az amerikai kreatív írásról készült két legjelentősebb monográfia része, és egyben diagnosztizáló jellegű; a kreatív írás múltját, jelenét és jövőjét egyaránt tárgyalják. D. G. Myers *Utószó Az elefántok tanítanak – Kreatív írás 1880 óta című könyv második kiadásához* (ford. Csikai Zsuzsanna) című szövegének fő gondolatíve a kreatívírás-programok egyesült államokbeli

fejlődését követi végig a létjogosultsággal kapcsolatos kételyek, a helykeresés, az irodalomtudományokon belüli pozicionális problémájának tükrében. Myers az általános képet olyan körültekintő szempontok mentén árnyalja, mint a „kreatív írás” kifejezés eredete körüli vita, a befogadástól az alkotás felé való eltolódás, a szövegközpontúságnak az énközpontúsággá való elcsúszása. Szemléltetésként Francine Prose *Blue Angel* című, a szubjektív expresszionizmus ethoszának börtönét tematizáló regényét elemzi, a kreatív írás körül felmerülő problémák megoldásának lehetőségét pedig a műbírálatok során az énen kívüli, objektív szempontok beemelésében látja.

Kissé élesebb hangnemben vizsgálja a kreatív írást mint tipikus amerikai jelenséget Mark McGurl *Amerika kicsinyített mása, avagy a program bolygóközi perspektívából* (ford. Sári B. László) című írásában. A már említett monográfiájának e fejezete szerint a jelenséget a „kivételes mivolt” tudata, a „narcisztikus vágyak”, az „üzleti hatalomátvétel” lengi körül. A szándékos sarkítások között fontos kérdésfelvetések fogalmazódnak meg: miért globalizálódott a kreatív írás, „amerikaisága” ellenére miért honosult meg a világ többi részén is? És mindenekelőtt milyen tényezők közrejátszása következtében jöhetett létre éppen Amerikában? Úgy tűnhet, hogy a kreatív írás mintha „gazdaságilag hasznosítaná a maradéktalan önkifejezés amerikai álmát”; ennek illusztrálására először Bharati Mukherjee életművét elemzi a minimalizmus-maximalizmus-miniatűrismus viszonyában, majd Robert Olen Butler *Mr. Spaceman* című regényének tárgyalása kapcsán az amerikai írónak az interneten élőben követhető irodalmi (ön)megfigyelési kísérletét is magyarázza.

Ezzel szemben a magyarországi környezet lelkesebben viszonyul a kreatív írás-oktatáshoz. Vass Norbert röviden jellemzi a Lackfi János és Vörös István által szervezett Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kreatív Írás Programjának kurzusait, majd egy többszereplős interjúra bizza az „állókép 2015 tavaszáról” való megrajzolását. Az írásmesterség taníthatóságával/tanulhatóságával, az intézményesülés szükségszerűségével, a mesterek ízlésdiktatúrájával, illetve meghaladhatóságával, a kreatív írás irodalmi mező-

re tett hatásával és végül a személyes élményekkel kapcsolatos kérdésekre Lackfi János, Horváth Viktor, Gerevich András, Tóth Krisztina, Kötter Tamás, Pion István, Schein Gábor válaszolnak. A feleletek nagyrészt egybehangzanak, többen hangsúlyozzák, hogy az írásmesterség, illetve szépírás tanítása magyar területen sem újdonság. Továbbá egyöntetű vélemény, hogy ahogyan a többi művészeti ág technikai része tanítható, úgy ez a helyzet az írással kapcsolatosan is, a kreatív írás oktatásának célja pedig nemcsak a profi írók/költők képzése, hanem például a hagyományos irodalomoktatás mérévségének a feloldása is, aminek érdekében fontos lenne az intézményesülés. Közülük Schein Gábor az egyetlen, aki szkeptikusan tekint a kreatív írás jelenségére, szerinte mivel nem tisztázták a célok, fennáll a(z) (ön)becsapás veszélye.

A PPKÉ kreatívírás-kurzusait elvégző Sulyok Blanka *Kreatív írás középiskolás fokon* című tanulmánya közelebbről láttatja azt,

hogy a kreatív írásnak a középiskolai oktatásban való beépítése milyen konkrét, pozitív eredményekkel járhat. Egy faipari középiskolában szerzett magyartanári tapasztalatait osztja meg: a szlengre fordított Hamlet-monológ például, vagy a *Kozmaköltészet* című facebook-csoport létrehozása egyaránt az irodalomóra élményei közé tartozhat; beszél a kreatív írás szerepéről a veszélyeztetett tanulók felzárkóztatásában, illetve az irodalomtanítás jelenlegi lehetőségeiről.

Az itt közölt tanulmányok tehát nemcsak továbbgondolásra érdemes, reflektált szempontokat nyújtanak, hanem az amerikai és a magyarországi helyzet egymás mellé helyezésével népszerű, de hihetetlenül rétegzett jelenségként érzékelik a kreatív írást. A körképet egy terjedelmes, angol nyelvű szakirodalmat felsorakoztató, kreatív írással kapcsolatos válogatott bibliográfia egészíti ki, a további tájékozódás megkönnyítése érdekében. (*Helikon Irodalomtudományi Szemle*, 2015. 1. szám)

Codău Annamária

ABSTRACTS

Alain André

■ **Do our early readings matter for the way we write and teach?**

Keywords: *Aleph-Écriture, connection with knowledge, creative writing, training, young teachers,*

One of the key-points, in the initial training of young creative writing teachers in Aleph-Écriture, lies in their attitudes towards reading and literature. What do they read? How far do they feel legitimate in the literary field or do they feel terrified by the “monster” literature? Which tools do they use, as it comes to reading complex texts? In other words: what is their connection with literary knowledge?

The article gives a few examples of the author's work prompts in this area and finishes with the discoveries about himself while writing about his own childhood readings.

Imre József Balázs

■ **Creative writing as a socialist realist practice? The History of the Mihai Eminescu School of Literature and Literary Criticism, 1950-1955**

Keywords: *creative writing, cultural shift, literary training, Mihai Eminescu School of Literature and Literary Criticism, socialist realism*

One of the means of introducing new models of producing literature in Romania and other neighbouring countries was the idea and the practice of literary training. In the Romanian context, the Mihai Eminescu School of Literature and Literary Criticism from Bucharest was intended to produce the new, young generation of writers that would make the contribution of ‘fellow travelers’ of the time irrelevant, so that the generational shift was intended also as a cultural shift. The idea of ‘writer with a diploma’ is introduced into Romania with this institute, the model of the School being the Gorky Institute from Moscow.

The type of the courses, the teaching material shows exactly what types of transformations in the literary canon were intended – a larger institutional network (literary magazine, possibilities of cooperation with experienced writers) was also created around the School. In 1955, the school was incorporated into the University of Bucharest after only five years of existence. The paper discusses the possible causes of this partial failure of the idea of this type of ‘literary training’, based on documents from the Romanian Party Archives and on some autobiographical accounts of Romanian and Hungarian writers about the personal level of experiencing the cultural and political practice of the School.

SZÁMUNK SZERZŐI

A lapszámot szerkesztette:

Balázs Imre József

Adorjáni Panna (1990) – író,
színikritikus, Budapest

André, Alain (1949) – író, tanár,
Seine-Saint-Denis

Balázs Imre József (1976) – egyetemi
docens, BBTE, főszerkesztő-helyettes,
Korunk, Kolozsvár

Benke András (1991) – doktorandus,
BBTE, Kolozsvár

Berszán István (1966) – intézetvezető
egyetemi docens, BBTE, Kolozsvár

Cesereanu, Ruxandra (1963) – egye-
temi tanár, BBTE, író, Kolozsvár

Codău Annamária (1993) – mester-
képzős hallgató, BBTE, Kolozsvár

Fazakas László (1989) – történész,
MA, Kolozsvár

Horváth Viktor (1962) – író, műfor-
dító, Pécs

Ilyés Zsolt (1990) – költő, Kolozsvár

Kántor Lajos (1937) – irodalomtörté-
nész, az MTA külső tagja, Kolozsvár

Kenéz Ferenc (1944) – költő, Budapest

Kötő Áron (1977) – író, bábszínész,
Kolozsvár

Kukorelly Endre (1951) – író,
Budapest

Lackfi János (1971) – költő, műfordító,
Zsámbék

Man, Victor (1974) – képzőművész,
Kolozsvár–Berlin

Molnár Beáta (1991) – költő,
Kolozsvár

Popescu, Simona (1965) – egyetemi
docens, Bukaresti Egyetem, író,
Bukarest

Poszler György (1931–2015) – iro-
dalomtörténész

Selyem Zsuzsa (1967) – író, egyetemi
docens, BBTE, Kolozsvár

Vallasek Júlia (1975) – műfordító,
egyetemi adjunktus, PhD, BBTE,
Kolozsvár

Vass Norbert (1985) – kritikus,
szerkesztő, Budapest

Vörös István (1964) – tanszékvezető
egyetemi docens, PPKE, költő,
műfordító, Budapest

Zsigmond Júlia (1986) – újságíró,
Kolozsvár

TÁMOGATÓK

nka
Nemzeti Kulturális Alap

„Tetszik, ahogy öltöznek. Az egyik lány sárga bakancsot
visel az egyik lábán, rózsaszínűt a másikon, és egy esetlen
kis szoknyát. Miért nem ír úgy, ahogy öltözik? Úgy kellene!”

(Simona Popescu)

ISSN 1222 8338

9 771222 283304 15011

5 LEJ
500 FT

SCRIEREA CREATIVĂ: EXPERIENȚE ȘI POSIBILITĂȚI
CREATIVE WRITING: EXPERIENCES AND POSSIBILITIES